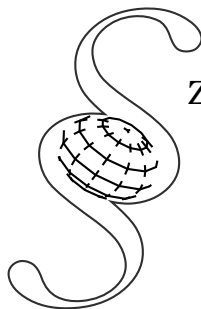

OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025

Zbirka Mednarodno pravo

OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025

Zbirka Mednarodno pravo

Glavni urednik zbirke:
izr. prof. dr. Andraž Zidar

Odgovorna urednica zbirke:
doc. dr. Ana Polak Petrič

Urednik slovenske izdaje knjige:
dr. Božo Cerar

Izdajatelja in založnika: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV, Ljubljana, in
Ministrstvo za zunanje in Evropske zadeve Republike Slovenije
Za založbo: prof. dr. Samo Uhan, dekan FDV
Ljubljana, 2026

Predgovor:
dr. Božo Cerar in Daniele Verga

Strokovna in tehnična redakcija:
dr. Božo Cerar, dr. Andraž Zidar

Lektura:
mag. Nevenka Gajšek, Sektor za prevajanje, Generalni sekretariat Vlade Republike
Slovenije

Oblikovna zasnova knjige:
Dušan Zidar, akad. kip. spec.

Avtorski prispevki v knjigi ne izražajo uradnih stališč izdajateljev.
Vse pravice pridržane © MZEZ RS in Založba FDV, 2026.
Fotokopiranje in razmnoževanje po delih in v celoti je prepovedano.

Projekt izdaje zbornika v slovenščini in italijanščini sta sofinancirala Klub nekdanjih
slovenskih veleposlanikov in Associazione Nazionale Diplomatici a r. – *Constantino
Nigra*.

KLUB NEKDANJIH
SLOVENSkih VELEPOS LANIKOV

ASSDIPLAR
Associazione Nazionale Diplomatici a r. - Costantino Nigra

Ta knjiga je skupni projekt sodelovanja med slovenskimi in italijanskimi diplomati. V Sloveniji je objavljena v slovenščini in v Italiji v italijanščini. Italijanska različica knjige založbe Editoriale Scientifica iz Neaplja ima naslov:

**“DALL’ATTO FINALE DI HELSINKI A GO! 2025 NOVA
GORICA/GORIZIA CAPITALE EUROPEA DELLA CULTURA”**

**“OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025, EVROPSKE
PRESTOLNICE KULTURE NOVA GORICA/GORIZIA**

Gorizia/Nova Gorica, 23 ottobre 2025

KAZALO

PREDGOVOR	7
PISNO SPOROČILO MINISTRICE ZA ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE REPUBLIKE SLOVENIJE TANJE FAJON OB KONFERENCI »OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025«	9
POSLANICA PODPREDSEDNIKA MINISTRskega SVETA IN MINISTRA ZA ZUNANJE ZADEVE IN MEDNARODNO SODELOVANJE ITALIJANSKE REPUBLIKE ANTONIA TAJANIJA OB KONFERENCI »OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025 NOVA GORICA/GORICA, EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE«	11
PROGRAM KONFERENCE	13
POZDRAVNI NAGOVORI OB ZAČETKU DOPOLDANSKEGA DELA V GORICI, 23. OKTOBER 2025	17
Giulia Bernardi, predstavnica Trgovske zbornice Julijske krajine	17
Veleposlanik Giusandrea Mochi Onory di Saluzza, predsednik Nacionalnega združenja upokojenih italijanskih diplomatov – Costantino Nigra	18
Sarah Filisetti, občinska odbornica	19
Matjaž Longar, veleposlanik Slovenije v Italiji	21
Claudia Colla, vodja Predstavništva Evropske komisije za severno Italijo	25
Profesor Georg Meyr, tržaška univerza (goriški kampus)	26
 PRVI PANEL	 29
UVODNE BESEDE Alberto Flores d'Arcais, moderator.....	31
KVSE/OVSE V SEDEMDESETIH LETIH IN PO LETU 1990 – VZOR ZA PRIHODNOST? Veleposlanik Francesco Bascone	33
PETDESET LET HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE IN OSIMSKIH SPORAZUMOV Veleposlanik dr. Božo Cerar.....	37
OSIMSKI SPORAZUMI Profesor Raoul Pupo.....	43

PETDESET LET OSIMSKIH SPORAZUMOV: PRAVNI VIDIK

Veleposlanik Andrej Grasselli..... 52

PRIČEVANJA, PRVI DEL 61

Pričevanje Massima Spinettija, nekdanjega italijanskega veleposlanika v Sloveniji ... 61

Pričevanje Bogdana Benka, nekdanjega slovenskega veleposlanika v Italiji 64

POZDRAVNI NAGOVORI OB ZAČETKU POPOLDANSKEGA DELA V NOVI GORICI, 23. OKTOBER 2025 67

Veleposlanik Ivo Vajgl, predsednik Kluba nekdanjih slovenskih veleposlanikov.. 67

Marko Tribušon, podžupan občine Nova Gorica 68

Giuseppe Cavagna, veleposlanik Italije v Sloveniji 69

Dr. Jerneja Jug Jerše, vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji..... 71

DRUGI PANEL 75

PRIHODNOST OVSE

Veleposlanik Roman Kirn..... 77

RAZMERE V EVROPI IN ITALIJANSKO-SLOVENSKI ODNOSI DANES IN V PRIHODNJE

Veleposlanik Gianfranco Varvesi 83

ODPRTI PROSTOR MED SLOVENIJO IN ITALIJO: ZAUPANJE, VARNOST IN PRIHODNOST EU

Prof. dr. Janja Hojnik 88

ČEZMEJNO SODELOVANJE MED ITALIJO IN SLOVENIJO: GORIZIA – NOVA GORICA KOT MODEL NADNACIONALNEGA UPRAVLJANJA

Profesor Moreno Zago 94

PRIČEVANJA, DRUGI DEL..... 101

Pričevanje Danieleja Verge, nekdanjega italijanskega veleposlanika v Sloveniji 101

SKLEPNE BESEDE 104

Veleposlanik dr. Božo Cerar, moderator..... 104

PRILOGE..... 106

Faksimile pisnega sporočila in poslanice 106

Fotografije..... 110

PREDGOVOR

Ideja Kluba nekdanjih slovenskih veleposlanikov in Nacionalnega združenja diplomatov v pokoju – Costantino Nigra (ASSDIPLAR), da bi sodelovala pri projektu GO! 2025 je bila plodna in izvirna. Prvič sta bili dve mesti – Nova Gorica in Gorica – iz dveh držav članic Evropske unije, Slovenije in Italije, skupaj razglašeni za evropsko prestolnico kulture leta 2025.

Skupna organizacija in izvedba ter odmevni uspeh konference, ki je bila 23. oktobra v Gorici in Novi Gorici, s pomenljivim naslovom »Od Helsinške sklepne listine do GO! 2025 Nova Gorica/Gorica Evropska prestolnica kulture«, ki je potekala v sodelovanju z Oddelkom za politične in družbene vede Univerze v Trstu – kampus Gorica, sta sad prijateljskega in dobro uveljavljenega sodelovanja med obema združenjema ter dokazujeta plodni in nenadomestljivi proces izgradnje Evropske unije, ki temelji na načelih in vrednotah, ki jo navdihujejo, in jih trdno delita Slovenija in Italija.

Z dokumentom, podpisanim v Helsinkih 1. avgusta 1975 ob koncu konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, so evropske države vzpostavile temelje za novo politično in varnostno arhitekturo za celino ter odprle novo poglavje v razvoju mednarodnih odnosov, ki temeljijo na dialogu, sodelovanju in medsebojnem zaupanju. Nekdanja Socialistična federativna republika Jugoslavija in Italijanska republika sta bili prvi, ki sta ta načela udejanjili s podpisom Osimskih sporazumov 10. novembra 1975. Čeprav so bili sklenjeni z vzporednim in neodvisnim pogajalskim procesom, so jih navdihovala enaka načela in cilji kot helsinške ter so jugoslovansko-italijanskim odnosom dali nov zagon, s čimer so ustvarili trdne temelje za nadaljnji razvoj dobrososedskega sodelovanja.

Helsinška sklepna listina in Osimski sporazumi, sprejeti pred pol stoletja, ostajata referenčna dokumenta za odnose med Slovenijo in Italijo. Skupna načela – spoštovanje suverenosti, nedotakljivost meja, pravic manjšin in mirnega reševanja sporov – ostajajo nespremenjena, veljavna in ustrezna ter so paradigmatični model v obdobju čedalje večje erozije pravil, na katerih temelji mednarodni red.

O pomenu skupne evropske prestolnice kulture GO! 2025 ter možnosti za evropsko in čezmejno sodelovanje je 23. oktobra 2025 v Gorici in Novi Gorici potekala razprava, na kateri so sodelovali diplomati in akademiki iz obeh držav. Prispevki, zbrani v tej knjigi, odražajo njihova mnenja, razvita z dolgoletnimi terenskimi izkušnjami in študijami, ter ponujajo koristne in dragocene vpoglede v razumevanje, razmislek, dialog in vizijo evropske prihodnosti. Skupaj s pozdravi slovenske podpredsednice vlade in ministrice za zunanje in evropske zadeve Tanje Fajon ter italijanskega podpredsednika vlade in ministra za zunanje zadeve in mednarodno sodelovanje Antonia Tajanija jih objavljamo v upanju, da bodo prispevali k poglobljenemu razmisleku o pomenu čedalje bolj intenzivnega in plodnega sodelovanja med državama, ki presega zgodovinske meje in delitve, o nenadomestljivi vlogi diplomacije in profesionalnosti pogajalske metode.

Januar 2026

Veleposlanik dr. Božo Cerar

Veleposlanik Daniele Verga

PISNO SPOROČILO MINISTRICE ZA ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE REPUBLIKE SLOVENIJE TANJE FAJON OB KONFERENCI »OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025«

Gorica, Nova Gorica, 23. oktober 2025

Najprej se želim posebej zahvaliti snovalcem konference, uglednim upokojenim diplomatom in izobražencem iz Slovenije in Italije, ki so Helsinško sklepno listino o varnosti in sodelovanju v Evropi izbrali kot izhodišče za svojo razpravo. Leta 1975, ko je bila listina sklenjena, se je svet kljub navidezno stabilnejši blokovski ureditvi spoprijemal s številnimi mednarodnimi izzivi. Podobno kot danes je šlo tudi takrat za preplet političnih, vojaških in gospodarskih razlogov za zaskrbljenost. Vendar so v času, ko so se zdela nasprotja in nezaupanje med vzhodom in zahodom nepremostljiva, podpisniki listine, voditelji 35 držav, zmogli skupni korak, ki je odprl pot dialogu za varnejši in bolj sodelujoči svet.

Namen Helsinške listine je bil utrditi spoštovanje mednarodnega prava, človekovih pravic in suverenosti držav, torej prav tistih načel, ki so v današnjem svetu ponovno kršena v takih razsežnostih, kakršnih nismo videli od konca druge svetovne vojne. Zato je današnja razprava izjemno dragocena in pomembna. Danes potrebujemo podobne korake upanja in vizionarski pogum, ki je bil potreben za sklenitev Helsinške listine. Listina je posredno omogočila več dialoga in sodelovanja, kar je vodilo v postopno izboljšanje dvostranskih odnosov in je bilo pozneje, po osamosvojitvi Slovenije, izhodišče za stabilne sosedске odnose, ki jih Slovenija in Italija razvijata tudi danes.

Še bolj neposredno so k temu prispevali Osimski sporazumi, sklenjeni istega leta med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo, ki jih je Republika Slovenija kot pravna naslednica prevzela leta 1992. Ti dokumenti so bili ključni za urejanje odprtih mejnih vprašanj, vzpostavitev temeljev za varstvo pravic obeh manjšin ter splošno izboljšanje odnosov med državama. Ti so pospešili tudi medsebojno gospodarsko sodelovanje in omogočili prve skupne infrastrukturne projekte.

V prejšnjih desetletjih sta Slovenija in Italija prehodili dolgo pot, ki ni bila vedno brez ovir. Posebno mesto na tej poti ima zgodovinski skupni poklon predsedni-

kov Pahorja in Mattarelle na obeh spominskih mestih v Bazovici. S to enkratno simbolno gesto sta se zavzela za preseganje bremen preteklosti in skupno pot v prihodnost. Zrelost odnosov in visoka stopnja zaupanja med državama se je nazadnje potrdila ob nedavnem uradnem obisku italijanskega predsednika Sergia Mattarelle v Republiki Sloveniji na povabilo predsednice Nataše Pirc Musar.

Slovenija in Italija danes razvijata številne skupne projekte na gospodarskem, znanstvenem, kulturnem in drugih področjih, ki bogatijo obe družbi. Pomembno vlogo pri tem imata lokalni skupnosti na obeh straneh meje in narodni manjšini, slovenska v Italiji in italijanska v Sloveniji, ki z odprtostjo in ustvarjalnostjo prispevata k širjenju prijateljstva in medsebojnega zaupanja.

Izjemen primer takšnega sodelovanja med državama je prav letošnja čezmejna evropska prestolnica kulture 2025, kjer je Nova Gorica k sodelovanju povabila Gorico, nato pa sta bili skupaj izbrani za ta častni naslov. Ne gre pozabiti, da so imeli prebivalci obeh mest posebno vlogo v zgodovinskih procesih otoplitve in zблиževanja med narodoma in državama v obdobju po sklenitvi Helsinške listine in Osimskih sporazumov. Čezmejna evropska prestolnica kulture je zato popolnoma upravičeno na drugem koncu časovnega loka in je tudi rezultat njihovih prizadevanj.

Gre za dosežek, ki je zrasel od spodaj navzgor na obmejnem območju – na območju težkih zgodovinskih preizkušenj – in se razvil na podlagi volje in želje prebivalcev obeh mest, da naredijo še korak bliže k medsebojni povezanosti in razvoju celotnega čezmejnega območja. Na ta poziv so se brez omahovanja odzvale lokalne oblasti ob podpori vlad v obeh državah in skupaj je bila zgrajena evropska kulturna prestolnica. Prvič v zgodovini živi pod okriljem dveh mest in dveh držav s simbolnim sloganom »Gremo! Brezmejno«, ki promovira vrednote sožitja, miru in odprte družbe.

Prepričana sem, da bo današnji dogodek ponudil nove možnosti za sodelovanje ter okrepil naše skupno zavedanje o pomenu dobrososedskih in prijateljskih odnosov, miroljubnega sodelovanja med državami, povezovanja in skupnega reševanja izzivov sodobnega sveta.

Organizatorjem in udeležencem dogodka želim uspešno razpravo.

Tanja Fajon

(podpis)

**POSLANICA PODPRESEDNIKA MINISTRskega
SVETA IN MINISTRA ZA ZUNANJE ZADEVE IN
MEDNARODNO SODELOVANJE ITALIJANSKE
REPUBLIKE ANTONIA TAJANIJA OB KONFERENCI
»OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025
NOVA GORICA/GORICA, EVROPSKA PRESTOLNICA
KULTURE«**

(Gorica, Nova Gorica 23. oktobra 2025)

Zahvaljujem se organizatorjem, predvsem veleposlanikoma Vergi in Mochi Onoryju, in lepo pozdravljam vse udeležence tega pomembnega dogodka.

Zelo je pomembno, da sta Gorica in Nova Gorica ob petdeseti obletnici Helsinške sklepne listine in Osimskih sporazumov skupaj evropska prestolnica kulture. Z veseljem se spominjam svoje udeležbe novembra lani na prvem uradnem dogodku v nizu praznovanj, posvečenih Giuseppeju Ungarettiju.

Potem ko sta bili nekoč ločeni z železno zaveso, sta Gorica in Nova Gorica danes simbol miru, bratstva in prijateljstva med Italijo in Slovenijo ter hkrati simbol Evrope, ki gradi mostove.

Pred nekaj dnevi sem bil v Portorožu, v Sloveniji, kjer sem se skupaj s slovenskim in hrvaškim predsednikom vlade udeležil vrha devetih evropskih držav sredozemskega območja. Še pred nekaj desetletji bi se zdelo nemogoče, da bi naši narodi lahko sobivali v prijateljstvu, potem ko so bili v svetovni vojni. Danes so naše države v prijateljskih odnosih, kar nakazuje, da mir vselej zmaguje, kadar si to želimo.

To je pomemben zgled tudi za Bližnji vzhod, kjer smo v prvi vrsti pri utrjevanju premirja, doseženega v Gazi, zahvaljujoč ameriškem načrtu, z namenom, da ga spremenimo v mir. Tu bi se navezal tudi na Ukrajino, ki jo še naprej podpiramo z namenom, da dosežemo pravični in trajni mir.

Iz Gorice se pogled usmeri proti Balkanu, strateški regiji v srcu razširjenega Sredozemlja, regije, ki po moji viziji sega do Zaliva in prek njega do Indije.

Prav včeraj sem bil v Londonu, kjer sem sodeloval na vrhu držav balkanske regije; nagovarjal sem k ponovnemu združevanju regije z Evropo, kar je strateška prednostna naloga vlade.

V tem okviru smo med prvimi snovalci projekta gospodarskega in logističnega koridorja IMEC, ki bo povezoval Indijo z Evropo; pri tem predlagamo Trst in obalni jadranski sistem kot ciljni točki z namenom, da bi spodbudili nove možnosti za sodelovanje in rast.

Izjemno sporočilo miru projekta Gorica-Nova Gorica, evropske prestolnice kulture, ki ga danes poudarjamo, nas spominja, da danes dialog ni le mogoč, temveč je bolj kot kdaj koli prej nujen.

Hvala, ker ste želeli promovirati tako pomembno pobudo, in čestitke Gorici in Novi Gorici ter njihovim občanom za dragoceni primer sodelovanja, ki nas spodbuja, da še naprej razvijamo sodelovanje in načela, ki so navdihnili Helsinško sklepno listino.

Antonio Tajani

(podpis)

PROGRAM KONFERENCE

OD HELSINŠKE SKLEPNE LISTINE DO GO! 2025

Kdaj:

23. 10. 2025 od 9.30 do 12.30, od 14.00 do 17.00

Kje:

Palazzo De Bassa, EPICenter
Gorizia, Nova Gorica

Celodnevni dogodek, ki ga v okviru evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica – Gorica z naslovom Od Helsinške sklepne listine do GO! 2025 skupaj prirejata Klub nekdanjih slovenskih veleposlanikov iz Ljubljane in Associazione Nazionale Diplomatici a r. – Costantino Nigra iz Rima.

V sklopu Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica - Gorica bo 23. oktobra 2025 potekal poseben skupni dogodek upokojenih slovenskih in italijanskih veleposlanikov, uglednih diplomatov in akademikov. Dogodek bo potekal v dveh delih, in sicer v dopoldanskem času na italijanski strani (Sala Verdi di Palazzo De Bassa; Passaggio Edling, 2 Gorizia) in v popoldanskem času na slovenski strani (EPICenter, Kolodvorska pot 10, Nova Gorica).

9.30–12.30, dopoldanski del, Sala Verdi, Palazzo De Bassa, Passaggio Edling 2, Gorica

Namenjen je dogajanju v Evropi, konkretno Helsinški sklepni listini iz leta 1975 in njenemu vplivu na odnose med zahodom in vzhodom ter odnosom med Italijo in Jugoslavijo oziroma Slovenijo pred petdesetimi ali štiridesetimi leti.

Kratki pozdravni nagovori:

- Antonio Paoletti, predsednik Zbornice za trgovino, kmetijstvo, industrijo in obrt Julijske krajine,
- veleposlanik Giusandrea Mochi Onory, predsednik Assdiplar,
- Mauro Tretiach, namestnik prorektorja tržaške univerze,
- Rodolfo Ziberna, župan Občine Gorica,
- Matjaž Longar, veleposlanik Slovenije v Italiji,
- Claudia Colla, predstavnica Evropske komisije v Italiji,
- Georg Meyr, direktor oddelka za politične in družbene vede tržaške univerze (goriški kampus).

Panelisti:

- Francesco Bascone, veleposlanik,
- dr. Božo Cerar, veleposlanik,
- Raoul Pupo, zgodovinar, profesor na tržaški univerzi,
- Andrej Grasselli, veleposlanik.

Moderator: Alberto Flores d'Arcais, novinar, sopredsednik magistrskega študija novinarstva na LUISS

Pričevanje udeležencev izgrajevanja italijansko-slovenskih odnosov:

- Massimo Spinetti, veleposlanik (Italije v Sloveniji),
- Bogdan Benko, veleposlanik (Slovenije v Italiji),
- dr. Francesca Zilio, raziskovalka v italijansko-nemškem centru za evropski dialog Villa Vigoni.

Vprašanja občinstva in sklepne besede moderatorja Alberta Floresa d'Arcaisa.

12.30–14.00, premor za kosilo

14.00–17.00, popoldanski del dogodka, EPICenter, Kolodvorska pot 10, Nova Gorica

Namenjen je stanju v Evropi in italijansko-slovenskih odnosih danes in v prihodnje.

Kratki pozdravni nagovori:

- Ivo Vajgl, veleposlanik, predsednik Kluba nekdanjih slovenskih veleposlanikov,
- Neva Grašič, državna sekretarka na MZEZ,
- Marko Tribušon, podžupan Mestne občine Nova Gorica,
- Giuseppe Cavagna, veleposlanik Italije v Sloveniji,
- dr. Jerneja Jug Jerše, predstavnica Evropske komisije v Sloveniji,
- prof. dr. Emilio Marin, predsednik Hrvaškega diplomatskega kluba.

Panelisti:

- Roman Kirn, veleposlanik,
- Gianfranco Varvesi, veleposlanik,
- Janja Hojnik, prof. dr., Univerza v Mariboru,
- Moreno Zago, prof., tržaška univerza.

Moderator: veleposlanik dr. Božo Cerar

Pričevanje udeležencev izgrajevanja slovensko-italijanskih odnosov:

- Dragoljuba Benčina, veleposlanica,
- Daniele Verga, veleposlanik (Italije v Sloveniji),
- Iztok Simoniti, prof. dr., pravnik, diplomat.

Vprašanja občinstva in sklepne besede moderatorja dr. Boža Cerarja.

Vsi panelisti in pričevalci nastopijo v svojem jeziku. Zagotovljeno je simultano tolmačenje.

**POZDRAVNI NAGOVORI OB ZAČETKU
DOPOLDANSKEGA DELA V GORICI,
23. OKTOBER 2025**

Giulia Bernardi, predstavnica Trgovske zbornice Julijske krajine

Dober dan vsem.

Z navdušenjem in velikim veseljem vam prinašam pozdrave predsednika trgovske zbornice Venezia Giulia Antonia Paolettija in generalnega sekretarja Pierluigija Medeota, ki danes žal ne moreta biti z nami.

Pozdravljamo vas v Gorici. Veseli nas, da smo gosti tega pomembnega srečanja in se zahvaljujemo organizatorjem za prijazno povabilo.

Ta dogodek, ki je strukturiran in načrtovan čezmejno, bo dopolnil obsežni koledar dogodkov, zaradi katerih je leto 2025 zelo posebno tako za Gorico kot tudi za Novo Gorico.

Pred nekaj dnevi je trgovska zbornica Venezia Giulia organizirala četrto izdajo festivala sprememb z naslovom »Gorizia, mesto pravičnega miru« in predsednik Paoletti je želel, da bi bil ta naslov priznan v Gorici.

Cilj zbornice je spodbuditi politični svet in različne deležnike, da se zavedajo kritičnih vprašanj in potreb poslovnega sveta, in ne samo tega, da bi prispevali k boljšemu zavedanju realnosti. Tudi današnji dogodek se dobro ujema s tem zavedanjem, saj bomo govorili o odnosih, sodelovanju in diplomaciji: pobude, kot je ta, so dragocena priložnost za oblikovanje skupnih vizij in izmenjavo dobrih praks.

Želim vam uspešen delovni dan z veliko novih idej in izkušenj.

**Veleposlanik Giusandrea Mochi Onory di Saluzza, predsednik
Nacionalnega združenja upokojenih italijanskih diplomatov –
Costantino Nigra**

Zelo sem počaščen, da lahko izrečem dobrodošlico vsem prisotnim na tej konferenci, ki smo jo skupaj s sestrskim in partnerskim slovenskim združenjem organizirali v okviru projekta Nova Gorica – Gorica evropska prestolnica kulture.

Smisel naše pobude je, da »skupaj« razmislimo o petdeseti obletnici Helsinške sklepne listine, njenem pomenu za italijansko-slovenske odnose in o času, ko so se ti odnosi vzpostavljali. Gorica in Nova Gorica sta priči in simbol tega dogajanja.

Pomen tega dogodka je prav v besedi »skupaj«. Skupaj je bistvo Evrope. Skupaj je bistvo odnosov med Novo Gorico in Gorico. Skupaj je bistvo kulture. Biti skupaj in delati skupaj. Biti in delati skupaj sta bila doslej tudi bistvo in smer našega delovanja, diplomatskega življenja in prizadevanj.

Dovolite mi, da dodam še kratko osebno sporočilo. Resnično me gane, da se po več kot tridesetih letih vračam v Gorico, mesto, kjer sem bil priča nastanku univerze, fakultete za mednarodne in diplomatske vede, kjer sem tri ali štiri leta, preden sem odšel na Norveško, poučeval mednarodno pravo in zgodovino diplomacije. Še vedno se spominjam, ko sta me takratni župan Gorice in profesor Pagnini obiskala v Rimu na diplomatskem inštitutu ministrstva za zunanje zadeve, ki sem ga vodil, in me seznanila s svojo namero o ustanovitvi univerze. Ministrstvo je to idejo skušalo podpreti. Za sedež te ustanove so bili izbrani prostori škofijskega semenišča, ki sem jih obiskal kmalu po tistem; spominjam se tudi robidovja, ki se je tam čudovito razbohotilo, in prvih dveh diplomirancev.

Vlagali smo v človeške vire in hkrati utirali nove poti. Tako se je iz semena razvila rastlina. Zdaj skupaj lahko vidimo sadove tega dela. Prebral vam bom poslanico podpredsednika ministrskega sveta in ministra za zunanje zadeve Antonia Tajanija.

Sarah Filisetti, občinska odbornica

Z velikim veseljem in častjo vas pozdravljam v Gorici ter vam prenašam pristrčne pozdrave župana Rodolfa Ziberne, ki se konference žal ni mogel udeležiti zaradi drugih uradnih obveznosti.

Ponosna sem, da lahko ob tej priložnosti zastopam eno izmed dveh mest, ki sta v tem izjemnem letu skupaj evropska prestolnica kulture in prva čezmejna prestolnica kulture v zgodovini.

GO! 2025 je pomemben dosežek, saj je to uradno priznanje za trud in daljnovidnost žensk in moških z obeh strani meje, ki so vztrajno širili vrednote strpnosti, dialoga in sodelovanja. Prav oni so postavili temelje za plodno rast in sodelovanje med dvema skupnostma, ki ju je vojna hudo prizadela in meja grobo ločila.

Na tem območju smo mejo, ki je bila nekoč kraj spopadov in sovraštva, preobrazili v prizorišče druženja in miru. Žal pa nas ta spomin neizogibno opozarja na dogajanje v številnih delih sveta, kjer še vedno ne razumejo temeljne in neodtujljive vrednosti sobivanja med narodi, kjer meja ostaja izgovor za spopad, namesto da bi postala priložnost za skupno rast.

GO! 2025 ni le dosežek, temveč tudi novo izhodišče. To je velik izziv, s katerim se spoprijemamo, in upam si trditi, da smo bili pri tem tudi uspešni, kar dokazujejo navdušenje, čustveni odzivi, veselje in zanimanje, ki ga naši dogodki vzbujajo daleč čez meje. Zato naj bo naša evropska prestolnica kulture navdih in spodbuda za višje cilje ter oblikovanje skupnega zavedanja tega, kar nas dela edinstvene.

Iz navedenih razlogov je vaša prisotnost na razpravi o helsinških sporazumih izjemno aktualna in dragocena. Deklaracija o načelih za odnose med sodelujočimi državami je konkretno prispevala k zmanjšanju napetosti v obdobju hladne vojne. Načela, kot so suverena enakost, izogibanje grožnji s silo in uporabi sile, spoštovanje človekovih pravic ter sodelovanje med državami, niso samoumevna. To so vrednote, na katerih temelji GO! 2025: dve mesti, vsako s svojimi tradicijami in kulturo, v dveh državah, a združeni v eno skupno prestolnico kulture.